

HÄLSINGBORGS FABRIKS
OCH HANTVERKS
FÖRENING

1887 — 1937

EN KORTFATTAD HISTORIK.

Utarbetad av

TH. LINDBLOM och ALFR. LINDSTRAND.

På slutet av 1880-talet blåste det en företagsamhetens vind över Hälsingborg. Driftiga, energiska män fingo hand om stadens öden. Nya järnvägsförbindelser knötos med andra orter, norra hamnen anlades, nya industrier växte upp, handel och hantverk blomstrade.

Denna stadens uppblomstring väckte tanken på sammanslutningar av skilda slag. Så samlades i januari 1887 några intresserade hantverkare för att dryfta frågan om bildande av en hantverksförening. Här i staden hade före denna tid funnits hantverkssammanslutningar i överensstämmelse med de gamla skråförordningarna, vilka höllo hantverkarna förenade med starka band. I enlighet med Kungl. förordningen av den 22 december 1846 bildades i Hälsingborg, liksom överallt annorstädes i vårt land, en hantverksförening. Vi ha flera vittnesbörd om denna förenings skiftande öden, innan densammans verksamhet nedlades, och ett vackert bestående minne är det tillskott till den gåva av 10,000 kronor, som vid föreningens upphörande överlämnades som en grundplåt till "Asylen för aktningsvärda ålderstigna i Hälsingborg".

Efter denna äldre hantverksförening verkade en mindre hantverksklubb under fabrikör C. Boijsens ordförandeskap.

De kraftiga strömningarna i staden omkring 1887 väckte

tanken på att få till stånd en större och kraftigare sammanslutning av stadens hantverkare. Så uppstod ur 1880-talets lilla intima hantverksklubb Hälsingborgs Fabriks- och Hantverksförening.

Den 20 januari 1887 lades grunden till denna förening av ett 50-tal intresserade hantverkare. Initiativtagare till Hälsingborgs Fabriks- och Hantverksförening var den äldre hantverksföreningens ordförande, fabrikör C. Boijesen. Han blev den nybildade föreningens vice ordförande. Ordförandeklubban lades i händerna på ingenjören, sedermera konsuln, O. Trapp. Att den nya föreningen fick en god start får säkerligen tillskrivas det lyckliga valet av ordförande och vice ordförande. Ingenjör Trapp var en framstående samhällsmedlem, som gav anseende och förtroende åt den nya sammanslutningen och fabrikör Boijesen var typen för en god hantverkare, väl insatt i hantverkets livsfrågor. Det var också han, som bar arbetets tunga, när ingenjör Trapps många skiftande uppdrag krävde dennes närvaro på annat håll.

Den livaktighet, som härskade i staden, satte även sin prägel på den nya föreningen. I mitten av juni 1887 voro 65 personer anslutna. I juli året därpå utfärdade föreningen sitt första gesällbrev. Det var en repslagaregesäll från Råå, som efter 7 års lärotid hade avlagt gesällprov, och i september samma år valde föreningen en stor tullfrågekommitté, bestående av 35 olika yrkesmän, för att avgiva ett betänkande. Att föreningen ansåg frågan betydelsefull, kan man förstå därav, att sekreteraren fick i uppdrag att till alla landets kända hantverksföreningar utsända cirkulär med kommitténs betänkande. Redan år 1889 hade man sin uppmärksamhet riktad på vikten av skydd för yrkesarbete och föreningen gjorde ett uttalande, som tillställdes stadens riksdagsman. Samma år fattades även beslut

om att föreningen skulle på egen hand anordna en slöjd- och industriutställning. Gesällbrevens antal steg detta år till 8.

Efter några år av inre grundläggande arbete för den nya föreningen var man 1892 redo att ägna sig åt mera vidsträckt verksamhet till hantverkets fromma. Detta år stod föreningen som inbjudare till ett allmänt skånskt hantverksmöte i Ramlösa, vilket är att betrakta som en början till föreningens mångåriga och betydelsefulla arbete för det svenska hantverket såväl inom provins- som riksorganisationen.

Med år 1896 ingick föreningen i ett nytt skede av sin verksamhet. Dessförinnan hade sammanträdena hållits på olika förhyrda lokaler i staden. Men nu började planerna på föreningens egen byggnadsfråga taga fastare former. Lokalfrågan har från första början för 40 år sedan fram till nuvarande tid handhåfts av det s. k. Byggnadsbolaget och föreningens arbete och utveckling under de gångna åren ha varit så beroende av detta bolag, att det ansetts lämpligt att i ett särskilt avsnitt av denna historik belysa byggnadsbolagets verksamhet under de gångna åren.

Även i ett annat avseende var 1896 ett märkesår. Efter att under de första arbetsamma nio åren hava stått som föreningens ledare avgick ingenjör Trapp som ordförande och med honom följde hela styrelsen och tjänstemännen. Hans efterträdare blev fabrikör A. Kjellsson.

Av föreningens protokoll från denna tid får man det intrycket, att en viss avmattning inträtt efter det första decenniets energiska arbete. Arbetet ägnades nu huvudsakligast åt det inre föreningsarbetet samt åt samarbetet med distrikts- och centralorganisationen. Det synes, som om i och med styrelseskiftet de vidsynta initiativen för en tid framåt försvunnit. Så småningom ingöts nytt blod i styrelsen. Detta medförde en

ökad arbetsintensitet, vilken kan skönjas i protokollen, som tillväxa i antal och omfång.

Den 6 februari 1898 samlades i Hälsingborg representanter för olika hantverksföreningar för att diskutera hantverkets organisationsformer. Förhandlingarna, som leddes av byggmästare N. Andersson i Göteborg, rörde sig om riktlinjer för centralorganisationen, distriktsorganisationerna och yrkesförbunden.

Den 12 januari 1899 valdes byggmästare Wilson till föreningens ordförande och bagaremästare Fritz Murman till vice ordförande. Föreningens dåvarande kassör, fabrikör A. B. Otterström, väckte på sin tid förslag om en sjuk-, begravnings- och understödsfond. I protokollet av den 6 februari 1902 finna vi den första notisen om 1903 års utställning, för vilken redogöres på annan plats i denna skrift.

Från Oscarsdagen 1905 härleder sig en av föreningens fonder, nämligen stipendiefonden, som grundades på förslag av arkitekt O. Andersson. Denna fond har efter hand genom gåvor samt genom överskott från basarer och fester tillförts aktningvärda belopp, så att den f. n. uppgår till cirka 10,000 kronor. I stipendier har under årens lopp utbetalts närmare 10,000 kronor.

Vid första sammanträdet 1907 förklarade sig herr Wilson icke vilja kvarstå som ledamot av styrelsen och efterträddes som ordförande av bagaremästare Fritz Murman med fabrikör A. B. Otterström som vice ordförande.

Under år 1910 anordnade föreningen en ståtlig mässa, som gav ett gott tillskott till föreningens fonder. År 1911 var föreningens understödsfond stark nog att fylla sin behjärtansvärda uppgift, i det att 11 personer då för första gången fingo understöd ur denna fond. Sitt 25-årsjubileum firade föreningen

under högtidliga former den 4 maj 1912. Med utgången av 1915 avgick bagaremästare Murman som ordförande och efterträddes av fabrikör Carl Olsson. Vid denna tidpunkt blevo föreningens stadgar föremål för en grundlig revision och därefter fastställda av länsstyrelsen.

Gesällbedömningen omgestaltades nu så tillvida, att föreningen i överensstämmelse med organisationsstyrelsens förslag tillsatte en särskild lärlingsnämnd på 4 personer. Den inom föreningen ännu arbetande diskussionsklubben bildades. Föreningens fonder ha alltid varit föremål för medlemmarnas intresse och omvårdnad. Under växlande former har under årens lopp nytt kapital tillförts fonderna. Så ökades t. ex. understödsfonden 1916 genom stor offervillighet från medlemmarnas sida med cirka 2,800 kronor. Även det nystartade hantverksinstitutet i Stockholm var föremål för föreningens intresse och förutom en hel del bidrag från föreningsmedlemmar tecknade föreningen 2,000 kronor.

Vid slutet av 1917 avgick fabrikör Carl Olsson som ordförande. Hans efterträdare blev fabrikör Carl Åkerberg och till vice ordförande valdes hovjuvelerare Axel Larson. Under den åkerbergska regimen, som utmärktes av stor livaktighet, framlades en mängd förslag, bl. a. att föreningen skulle mera aktivt delta i det kommunalpolitiska livet och söka föra fram föreningsmedlemmar till stadsfullmäktigevalen. Till stadsfullmäktige inlämnades förslag om inrättande av yrkes- och lärlingskolor i staden och vidare föreslogs beredande av plats för ett hantverksmuseum på Fredriksdal. Hos Sveriges Hantverksorganisation begärdes, att en av organisationens mästarekurser skulle förläggas till Hälsingborg. Denna hemställan blev bifallen och kursen hölls under stor tillslutning i gamla läroverket i juni månad 1920. Styrelsen föreslog vidare föreningen att inlösa

aktiemajoriteten i Byggnadsbolaget, och genom en senare verkställd utlottning blev föreningens ställning i detta bolag befast.

Styrelsevalet följande år förde fram nya personer till ledningen. Fabrikör Åkerberg efterträddes av hovjuvelerare Axel Larson med skraddaremästare Oscar Larsson som vice ordförande. På förslag av ordföranden företogs i februari 1920 en rekonstruktion av den gamla diskussionsklubben. Den av fabrikör Åkerberg m. fl. startade Hantverkarnas Kreditkassa, sedermera ombildad till Hälsingborgs Kreditförening, inflyttade vid denna tid i föreningens fastighet, där den alltjämt har sina expeditionslokaler. Kreditföreningen, som fyllt ett påvisbart behov, har under årens lopp allt mer tillvunnit sig hantverkarnas förtroende. Den årliga omslutningssiffran uppgår till betydande belopp.

År 1920 präglades av ett intensivt arbete. Sedan föreningens verksamhet avslutats för säsongen, arbetade styrelsen för högttryck och protokollen förtälja om långa sammanträden med endast några dagars mellanrum. Det var framför allt mästartekursen i juni och Hantverkets dag i september, som krävde mycket arbete. Lönen för mödan blev en god ekonomisk behållning. Av vinstmedlen tillfördes understödsfonden 1,000 kronor, Hantverksinstitutet i Stockholm 500 och Hälsingborgs museum 250 kronor.

I februari 1921 förelåg ett förslag från hantverksklubben om bildandet av en provinssammanslutning av Skånes samtliga hantverksföreningar. Förslaget vann föreningens gillande och cirkulär utsändes till hantverksföreningarna.

På sammanträde den 2 mars 1921 korades föreningens stiftare, fabrikör C. Boijesen, till hedersledamot. På initiativ av hovhandskmakare Ernst Andersson bildades under 1921 föreningens sångkör. År 1921 tycks hava varit ett agitationens år.

Under detta år ingingo sålunda 46 medlemmar i föreningen.

År 1922 börjar med förberedelserna till föreningens 35-årsjubileum. Jubileet högtidlighölls med en bankett för föreningens medlemmar och särskilda inbjudna.

Med ingången av år 1923 börjar arbetet på en propagandautställning, för vilken en redogörelse lämnas på annan plats i denna skrift. I februari 1924 invigdes föreningens standar, vartill framlidne smidesmästare A. Jönsson tagit initiativet och även donerat medel.

Vid sammanträde den 3 maj samma år föreslog hovjuvelerare Axel Larson, att 500 kronor skulle avsättas till en fond för ett hantverkarnas borgarhem. Detta förslag vann livligt bifall och på initiativ av bagaremästare N. J. Wennborg fördubblade föreningen den av ordföranden föreslagna summan. Genom gåvor av fabrikör A. B. Otterström, skraddaremästare Oscar Larsson, hovjuvelerare Axel Larson m. fl. fick borgarhemsfonden vid dess grundande ett startkapital på 4,400 kronor. Fonden, som vuxit synnerligen raskt, är nu uppe i 54,000 kronor och har i enlighet med sina stadgar möjlighet att årligen utdela cirka 450 kronor.

På förslag av styrelsen beslöt föreningen att i februari 1925 anordna en tre dagars fastlagsfest eller karneval i hela fastigheten till förmån för borgarhemsfonden. Behållningen blev 2,700 kronor. Några därefter anordnade nöjeställningar gävo ett netto av 1,200 kronor, som även tillfördes borgarhemsfonden.

Som en tacksamhetsbetygelse för det mångåriga arbete fabrikör A. B. Otterström nedlagt till föreningens fromma, beslöt föreningen på sammanträde i april 1925 att kora honom till hedersledamot.

I januari 1926 avsade sig skraddaremästare Oscar Larsson

uppdraget att vara föreningens vice ordförande. Till hans efterträdare utsågs stadsträdgårdsmästare O. H. Landsberg.

Tillsammans med Hälsingborgs Minuthandlareförbund deltog föreningen i maj 1926 i Svenska veckans firande. På sommaren samma år stod föreningen som inbjudare till ett större skänkt hantverksmöte. Fabrikör Gust. G. Johnsson och boktryckare Herm. Berghammer hade till detta möte redigerat en mötesbok, som genom influtna annonser gav ett netto på 1,000 kronor, vilka medel överlämnades till borgarhemsfonden. I december 1926 anhöll stadsträdgårdsmästare Landsberg att bli befriad från uppdraget som föreningens vice ordförande. I hans ställe utsågs hovhandskmakare Ernst Andersson till vice ordförande.

Den 29 januari 1927 högtidlighöll föreningen sin 40-åriga tillvaro. Den 31 oktober samma år bildades av föreningens damer en syklubb med ändamål att arbeta till förmån för borgarhemsfonden. Denna sammanslutning har under sin 10-åriga verksamhet tillfört borgarhemsfonden cirka 10,000 kronor. Damklubbens ledare har under hela denna tid varit fru Hulda Larson.

Vid styrelsevalet i december 1931 utsågs fabrikör Gust. G. Johnsson till vice ordförande.

I augusti 1932 stod föreningen tillsammans med Hantverksinstitutet i Stockholm som anordnare av en svetsningskurs. Kursen, som var talrikt besökt, var förlagd till yrkesskolorna.

Den 5 november 1932 firade föreningen en anslående Gustaf Adolfsfest och vid detta tillfälle meddelade ordföranden, att framlidna fröken Charlotta Pettersson, syster till fabrikör Robert Pettersson, till föreningen testamenterat 5,000 kronor.

I mars 1933 framlade utsedda kommitterade ett förslag till reglemente och stadgar för borgarhemsfonden, som vid detta

tillfälle hade vuxit till 32,000 kronor. I december 1933 efterträdades hovjuvelerare Axel Larson såsom ordförande av konditor Georg Fahlman.

I februari 1934 anordnade föreningen ett större opinionsmöte i kompetensfrågan, varvid föredrag hölls av riksdagsman E. Hagberg, Malmö. Till detta möte hade 300 hantverkare samlats, varibland märktes representanter för ett 15-tal närliggande hantverksföreningar.

I april 1934 godkände länsstyrelsen borgarhemsfondens stadgar. I borgarhemsstyrelsens första styrelse invaldes hovjuvelerare Axel Larson, fabrikör Gust. G. Johnsson, fabrikör A. B. Otterström, skräddaremästare Oscar Larsson och fabrikör Oscar Svensson.

I september 1934 deltog föreningen i den hela landet omfattande kvalitetspropagandan för hantverket. Angående själva propagandaveckan hänvisas till särskild avdelning över utställningar och mässor i denna skrift. Här skall dock nämnas, att vid ordinarie sammanträde i oktober samma år 20 nya medlemmar invaldes, sannolikt som en följd av den agitation, som igångsattes i samband med hantverkets vecka.

I januari 1935 kallade föreningen hovjuvelerare Axel Larson till hedersledamot, en välförtjänt utmärkelse för det målmedvetna arbete han under ett 18-årigt ordförandeskap nedlagt till föreningens bästa. Föreningen hade under samma år förmånen att genom testamentariskt förordnande av framlidne grosshandlare Emil Almer emottaga 3,000 kronor, vilket belopp tillfördes understödsfonden. Vidare hade framlidne fabrikör Carl Olsson i sitt testamente ihågkommit föreningen. Hjälpkassan, som fabrikör Olsson tidigare vid flera tillfällen omhuldat, tillfördes sålunda 23 andelar i Hälsingborgs Kreditförening.

Väl har under föreningens 50-åriga tillvaro meningsskiljak-

tigheter tidtals förekommit. Motsättningarna ha dock aldrig blivit gamla och föreningen står i dag med i det närmaste 400 medlemmar enig och stark kring de arbetsuppgifter, som påviladensamma.

Här nedan följer en kortfattad historik över

FÖRENINGENS BYGGNADSBOLAG.

"Fabriks- och Hantverksföreningens i Helsingborg byggnadsaktiebolag" bildades den 23 mars 1895 med ett aktiekapital av 6,000 kronor. Till ordförande i bolagets första styrelse utsågs ingenjör Oscar Trapp. Hans efterträdare ha i tur och ordning varit byggmästare A. J. Wilson, byggmästare Nils Andersson, fabrikör A. Kjellsson och hovjuvelerare Axel Larson.

Bolagets förste verkställande direktör var byggmästare Peter Sjögren.

Bolaget inköpte i juni 1895 tomten n:r 1 inom kvarteret Thalia och uppdrog åt byggmästare Nils Andersson att här uppföra en byggnad efter ritningar av arkitekt Alfred Hellerström. Hantverksföreningen förhyrde andra våningen i byggnaden, som i oktober 1896 stod färdig att tagas i bruk. Redan 1898 planerades en utbyggnad av fastigheten. Sedan angränsande tomt, n:r 9 inom kvarteret Thalia, inköpts och aktiekapitalet höjts med 5,000 kronor, verkställdes denna utbyggnad under år 1901 av byggmästare Th. Ljungberg efter ritningar av arkitekt Ola Andersson.

År 1902 efterträddes byggmästare Sjögren såsom verkställande direktör av fabrikör A. B. Otterström. Samma år uthyr-

des till Hälsingborgs utminuterings- och utskänkingsbolag lokaler i fastigheten. Lokalerna, som användes såsom utskänkingslokaler, visade sig snart för trånga för sitt ändamål och frågan om ytterligare nybyggnad blev härigenom aktuell. Tomten nr 2 inom kvarteret Thalia inköptes och erforderliga nybyggnads- och ombyggnadsarbeten utfördes av byggmästare Nils Andersson såsom huvudentreprenör.

Av dessa tomtköp samt omfattande om- och tillbyggnader, vilka tillhoppa dragit en kostnad av cirka 130,000 kronor, hade bolagets ekonomi blivit ganska ansträngd, varför styrelsens ledamöter alltjämt måste ikläda sig personlig borgen för bolaget. En planerad höjning av aktiekapitalet kunde ej genomföras och följden blev, att ledamöterna av föreningens styrelse jämväl fingo inträda såsom borgensmän.

År 1913 verkställdes en väsentlig förändring av utskänkingslokalerna med förhöjd hyra som kompensation. År 1919 använde sig föreningen av sin rätt att efter utlottning inlösa aktier i bolaget. Genom sådan inlösen och tack vare gåvor av enskilda aktieägare har föreningen efter hand blivit innehavare av aktiemajoriteten. Sin rösträtt på bolagsstämman utövar föreningen i enlighet med bolagsordningen genom särskilt valda ombud.

År 1922 syntes bolagets framtid vara på väg att ljusna, då utskänkingsbolaget ville förlänga sitt hyreskontrakt på ytterligare 6 år mot avsevärt förhöjd hyra. Styrelsen godkände emellertid endast en förlängning på tre års tid och följden blev, att byggnadsbolaget den 1 januari 1925 stod utan hyresgäst. En genomgripande ombyggnad av lokalerna var nödvändig och för att kunna genomföra densamma måste bolaget i fastigheten nedlägga hela sin dispositionsfond — närmare 7,600 kronor — och därutöver 4,000 kronor.

År 1925 avgick fabrikör A. B. Otterström såsom verkstäl-
lande direktör efter att i 23 års tid med osparat nit och aldrig
svikande intresse ha verkat för bolagets bästa. Han efterträ-
des av fabrikör Gust. G. Johnsson. Genom dennes insiktsfulla
förvaltning och framsynta hyrespolitik har bolagets ställning
steg för steg förbättrats och stabiliserats. Samtliga lokaler med
undantag av föreningslokalerna äro för närvarande uthyrda
till firma Varuhuset. Efter de moderniseringsarbeten, som un-
der år 1936 genomförts, har detta hyresavtal kunnat förlängas
till år 1946.
